

Position paper

Opmerkingen van de VNG op de begroting van het Ministerie van OCW, onderdeel onderwijs

U behandelt tussen 16 en 18 januari 2024 de begroting van Onderwijs, cultuur en wetenschap. Graag geeft de VNG u het gemeentelijk standpunt mee op het thema onderwijs en media. Op het thema cultuur verwijzen wij u graag naar ons gezamenlijke position paper met het IPO.

We verzoeken uw Kamer aandacht te vragen voor de volgende vier aandachtspunten op onderwijs en één op media:

1. Van subsidieconfetti naar een consistent en samenhangend beleid

Kortlopende subsidies lossen de problemen in het onderwijs niet op, ministeries moeten meer samenwerken.

2. Onderwijshuisvesting moet urgent worden vernieuwd

Het jaarlijkse tekort loopt op tot € 1,2 miljard waardoor de urgente vernieuwing van schoolgebouwen vanwege arbo- en klimaateisen en afnemende leerprestaties muurvast zit.

3. Blijf investeren in de aanpak tegen laaggeletterdheid

Het Interbestuurlijke Programma 'Tel mee met Taal' loopt af in 2024 en moet worden doorgezet de komende jaren.

4. Leven Lang Ontwikkelen: structureel en met maatwerk in de regio

Neem LLO op in de governance voor het Actieplan Groene en Digitale banen.

5. Het behouden van goede lokale media vraagt om duale financiering

Voortzetten van financiering via gemeenten zorgt voor lokale binding en behoud vrijwilligers.

1 Van subsidieconfetti naar een consistent en samenhangend beleid

In de afgelopen kabinetsperiode is langs een aantal lijnen geïnvesteerd in de verbetering van onderwijskwaliteit (Nationaal programma onderwijs, Masterplan basisvaardigheden, aanpak lerarentekort). In verbetering van mentale gezondheid van kinderen en jongeren (nationaal programma onderwijs, aanpak mentale gezondheid). En in de

bevordering van kansengelijkheid (school en omgeving, schoolmaaltijden, brugfunctionarissen).

Lokaal zien we tegelijk een groeiende samenwerking tussen scholen en gemeenten rondom thema's als onderwijsachterstandenbeleid, IKC vorming, kinderarmoede, samenwerking jeugdhulp/onderwijs, inzet combinatiefunctionarissen, inzet jongerenwerk op school enzovoort.

We zien dat de veelheid aan (tijdelijke) regelingen en de administratieve last die gepaard gaat met het aanvragen en verantwoorden ervan veel tijd vraagt. Bovendien draagt deze vorm van landelijke sturing op korte-termijn resultaten met korte-termijn subsidies,- en regelingen niet bij aan de noodzakelijke lange termijn aanpak die het onderwijs, en de samenwerking onderwijs-gemeenten, juist nodig heeft. Dit zien we ook bij het verder oplopende lerarentekort, dat gebaat is bij een structurele, lange-termijn visie en aanpak.

Het ministerie van OCW hanteert consequent een aanpak waarbij met specifieke regelingen specifieke (deel)doelen met specifieke resultaatverplichtingen worden nagestreefd. [Ook vanuit het onderwijs zelf](#) wordt deze 'subsidieconfetti' als niet helpend beschouwd. We dringen erop aan dat u, als nieuw gekozen Kamer, bijdraagt aan meer eenvoud, lange-termijn structuren en samenhangend beleid voor het onderwijs.

Al eerder [heeft de VNG een oproep gedaan](#) tot betere samenwerking tussen ministeries als het gaat om (passend) onderwijs, kinderopvang, jeugdhulp en bestaanszekerheid.

- Gemeenten willen u vragen de minister toe te zeggen te werken naar een langjarige aanpak met oog voor de energie en kracht die in de samenleving aanwezig is om oplossingen te creëren en met betrokkenheid van partners die dichterbij de uitvoering zitten. We herhalen die boodschap en trekken hem breder dan het passend onderwijs. Er is behoefte aan een nieuwe samenhangende aanpak over onderwijs, kinderopvang, opvoeden en opgroeien. Een aanpak waarin rijk, gemeenten kinderopvang en onderwijs gezamenlijk (ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid) werken aan een langjarige aanpak van kansengelijkheid en het versterken van de pedagogische basis.

2 Onderwijshuisvesting moet urgent worden vernieuwd

Gemeenten hebben de wettelijk vastgelegde zorgplicht om goede onderwijshuisvesting te realiseren voor primair en voortgezet onderwijs. Schoolbesturen moeten deze goed onderhouden en exploiteren. Het is van groot belang dat er een aanpak en middelen komen om de achterstanden en tekorten ten aanzien van onderwijshuisvesting daadkrachtig aan te kunnen pakken.

Het [jaarlijkse](#) tekort is inmiddels opgelopen tot 1,2 miljard euro. De urgente vernieuwing van schoolgebouwen zit daardoor al jaren muurvast en het vervangingstempo van de voorraad verouderde, naoorlogse schoolgebouwen neemt af. Dat is een groot probleem omdat goede onderwijshuisvesting cruciaal is voor goed onderwijs voor de komende generaties. We zijn blij dat deze urgentie wordt erkend door de minister, echter een aanpak laat al lange tijd op zich wachten. Gemeenten en schoolbesturen willen vaart maken met het bouwen van duurzame en moderne schoolgebouwen om goed in te kunnen leren en om prettig in te werken. Gebouwen die bovendien toegankelijk zijn voor iedereen.

Dit zal leiden tot een merkbaar hoger leerrendement en minder ziekteverzuim onder leraren. Wij refereren in dat kader graag aan de aanbevelingen uit het [Interdepartementaal Beleidsonderzoek Onderwijshuisvesting](#). Op dit moment voldoet slechts 7% van de schoolgebouwen aan de arbo-eisen voor een goede werkomgeving. Dit betekent een ondermaatse leeromgeving met hitte in de klas in de zomer, ijskoude klassen in de winter en veel gebouwen die niet rolstoel-toegankelijk zijn. Bovendien is er een risico op gevaarlijke situaties en ongevallen, zoals recente voorbeelden in Rotterdam en Gouda laten zien.

- Daadkracht van een nieuwe kamer en kabinet zijn hierop nodig. We vragen u om te bewerkstelligen dat er voldoende en structurele middelen beschikbaar zijn. Gebeurt dit niet, dan verhindert dit het behalen van doelstellingen met betrekking tot klimaat, inclusief en thuisnabij onderwijs, betere integratie met kinderopvang én het aantrekkelijker maken van het beroep van leraar.

3 Blijf investeren in de aanpak tegen laaggeletterdheid

De VNG werkt samen met het Rijk en (kern)partners, zoals Divosa en Stichting Lezen en Schrijven, aan de aanpak van laaggeletterdheid. Het ontbreken van voldoende basisvaardigheden (zoals taal, rekenen en digitale vaardigheden) heeft een negatieve impact op het leven van betrokkenen en de samenleving als geheel (denk aan arbeidsmarktparticipatie, welzijn, schulden en gezondheid). Het versterken van basisvaardigheden blijft een grote maatschappelijke opgave.

- Het Interbestuurlijke Programma 'Tel mee met Taal' loopt af in 2024. Gemeenten pleiten voor een voortzetting van het landelijk beleid op de aanpak laaggeletterdheid voor de komende jaren. Die aanpak voorziet sinds 2021 in regionale samenwerking in de aanpak van laaggeletterdheid.
- Gemeenten zien ook graag dat de komende beleidscyclus wordt gebruikt om tot een structureel en duurzaam plan met langetermijnvisie te komen voor na 2028.
- Voor de termijn tot 2028 verzoeken de gemeenten de volgende aandachtspunten mee te nemen om de aanpak van laaggeletterdheid te kunnen verbeteren:
 - Verruim de bestedingsmogelijkheden van het WEB-budget
 - Stimuleer integraal beleid vanuit het Rijk
 - Houd instrumenten voor kwaliteitsbewaking en monitoring werkbaar
 - Stel aanvullende middelen beschikbaar voor de regierol van contactgemeenten

4 Leven Lang Ontwikkelen: structureel en met maatwerk in de regio

Het ministerie van OCW wenst de beleidslijnen voor leven lang ontwikkelen (LLO) en de samenwerking hierop met de ministeries van EZK en SZW verder te versterken, specifiek om vanuit regionale leerinfrastructuur concrete oplossingen op maat te realiseren voor werkenden en werkzoekenden.

Gemeenten juichen het toe dat er integraal wordt samengewerkt door de ministeries aan 'human capital' gerelateerde thema's,

waarin ondernemers, onderwijsinstellingen en overheden (in de regio) samen zullen moeten werken aan de complexe opgave, en dat hierin expliciet wordt verwezen naar regionale aanpakken. Wel zien we hierbij een aantal concrete punten waar we graag aandacht voor vragen:

A. Het is erg positief dat de drie betrokken ministeries bij arbeidsmarkt (SZW, EZK en OCW) samenwerken rondom o.a. LLO.

Daarbij hebben we twee oproepen:

- We willen u oproepen om de rol van de regio niet slechts bij verdere uitwerking of uitvoering van beleidslijnen mee te nemen, maar ook reeds bij beleidsontwikkeling en in de daartoe behorende governance structuren (bijvoorbeeld in de governance voor het [Actieplan Groene en Digitale banen](#)). Op verschillende manieren wordt expliciet verwezen naar de kracht van de regio's op het arbeidsmarkt/ sociaaleconomisch domein. Dit geldt voor de hervorming van de arbeidsmarktinfrastructuur (SZW), aanvullende maatregelen aanpak arbeidsmarktcrisis (SZW), het actieplan groene en digitale banen (EZK) en ook in deze begroting. Toch is de behoefte van de regio om regionaal maatwerk vorm te geven nog niet voldoende geborgd in de diverse aanpakken.

B. Het is mooi dat de urgentie en het belang van een leven lang ontwikkelen hoog op de agenda staat. Het is dan ook een essentieel thema willen we de transities en maatschappelijke opgaven realiseren, als ook een sterke (regionale) economie behouden. We vragen hier met urgentie om aandacht voor bestaande knelpunten hieromtrent:

- Middelen voor LLO zijn momenteel versnipperd, onsamenvattend en incidenteel georganiseerd. Gegeven de enorme opgave, en het instrumentele effect van wendbaar en veerkrachtig menselijk kapitaal op tal van andere beleidsdomeinen, zien we hoognodige verbeterpunten hieromtrent, namelijk:
- Er is structurele publieke financiering nodig op het gebied van loopbaanoriëntatie- en begeleiding, om- her- en bijscholing.
- Deze structurele financiering zou toegankelijk ontsloten moeten worden. Momenteel zijn er meer dan (40!) regelingen op het gebied van LLO. Dit maakt het onoverzichtelijk en er gaat veel tijd verloren aan aanvraagprocedures, verantwoordingssystematiek of überhaupt het vinden van de juiste regelingen.

C. De hervorming van de arbeidsmarktinfrastructuur wordt momenteel verder uitgewerkt. Graag vragen wij aandacht voor de enorme behoefte in regio's om de arbeidsmarktdienstverlening integraal door te ontwikkelen en dit te doen vanuit een sociaaleconomisch perspectief.

- Neem toekomstbestendig arbeidsmarktbeleid én dienstverlening als belangrijk vertrekpunt op de aansluiting op de

(werkgelegenheids)vraag van nu en de toekomst. Om de (toekomstig) werkenden en werkzoekenden hierin de begeleiding en te voorzien van de benodigde scholing, is het (regionaal) ontwikkelen en aanbieden van een passend onderwijsaanbod essentieel. Wij roepen op een dit regionale, sociaaleconomische perspectief mee te nemen in de integrale samenwerking van SZW, EZK en OCW in de verdere uitwerking van de arbeidsmarktinfrastructuur.

5 Het behouden van goede lokale media vraagt om duale financiering

Goede lokale journalistiek is onmisbaar voor een goed werkende lokale democratie. Daarom vindt de VNG het belangrijk dat er in iedere gemeente een stevige basis bestaat voor lokale journalistiek. Wij steunen dan ook het voornemen van het demissionaire kabinet voor de vorming van publieke streekomroepen die een professionele basis voor lokale journalistiek mogelijk maakt.

De vorming van streekomroepen dient echter van onderop te komen en niet van boven opgelegd. Uit een reeks bijeenkomsten door het hele land blijkt dat bij gemeenten grote zorgen bestaan of de nieuwe streekomroepen in staat zijn om iedere kern en wijk evenwichtig met lokaal nieuws te bedienen. Het kabinetsvoorstel gaat uit van centrale financiering door het Rijk, mede gefinancierd door een uitname uit het gemeentefonds van de middelen die gemeenten nu inzetten voor de eigen lokale omroep.

- Wij stellen een systeem van duale financiering voor. Een rijksbijdrage als professionele basis én gemeentelijke financiering conform de huidige systematiek. Zo blijft de binding met gemeenten, vrijwilligers (ook als journalist) en lokale organisaties behouden.

Juist betrokkenheid van en binding met gemeenten kan ervoor zorgen dat een omroep het hele jaar door bereik heeft bij zoveel mogelijk inwoners.

Motie Werner

Het rijk veroorzaakt een financieel probleem voor lokale omroepen en gemeenten door het uitstel van de wetwijziging, zie ook de overwegingen en constatering in de [motie Werner](#) die bijna unaniem is aangenomen. In de Kamerbrief van 19 december 2023 (Stand van zaken uitwerking visiebrief lokale publieke omroepen) geeft de staatssecretaris aan op dit moment geen actie te ondernemen.

- Wij achten het onjuist gemeenten hiermee te belasten en roepen uw Kamer op dat de staatssecretaris extra middelen inzet om deze overgangsproblematiek op te lossen.

December 2023